ЕКОЛОГІЯ, ЗБАЛАНСОВАНЕ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ, МЕНЕДЖМЕНТ ДОВКІЛЛЯ

УДК 574.42

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ШИРОКОЛИСТЯНИХ ЛІСІВ ПІД ЧАС ЇХ ВІДТВОРЕННЯ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІССЯ

Ілона СТОЦЬКА
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 101 Екологія
Житомирського державного університету
імені Івана Франка(Україна)
Ольга ВАСИЛЕНКО
кандидат біологічних наук, доцент
Житомирського державного
університету імені Івана Франка (Україна)

Відновлення пошкоджених екосистем є досить вагомим завданням на теперішній час. У законодавстві різних держав передбачені певні заходи щодо рекультивації таких територій. Але рекультивація часто спрямована на відновлення промислового потенціалу ділянки з пошкодженим ґрунтом або рослинним покривом, що передбачає їх експлуатацію в майбутньому лісовим господарством або сільським господарством. Проте існують дві проблеми. По-перше, для певних видів пошкоджень рекультивація вимагає чималих ресурсів та зусиль, і раціональність виконання цих завдань та подальша експлуатація території в майбутньому виглядає непевною. По-друге, аналізуючи потенціал екосистем як джерел послуг, то іноді доцільніше відновлювати природні оселища, ніж проводити рекультивацію. Це особливе стосується відтворення широколистяних лісів, які вміщують в себе угруповання рослин, що представляють собою кінцеві стадії автогенної сукцесії, також вони є кліматичним клімаксом або термодинамічними. Тобто, вони єдині, хто може складати реальні природні праліси. Попри те, що рекультивація неморальних(широколистяних лісів) не є процедурою, що набирає популярність в Українському Центральному Поліссі, це залишається важливим завданням в сучасному світі і його умовах.

Екосистеми широколистяних лісів містять у собі автотрофний блок, який можна зобразити у вигляді угруповань рослин, які належать до класу «Carpino-Fagetea sylvaticae Jakucs ex Passarge *1968*». До прикладу, *Carpino-Fagetea sylvaticae* Jakucs ex Passarge 1968, Carpinietalia *betuli* Fukarek 1968, *Carpinion betuli* Issl. 1931, *Stellario holosteae-Carpinetum betuli* Oberdorfer 1957.

Стандартні види флори широлистяних лісів налічують у собі *Lamium purpureum* (Глуху кропиву пурпурну), *Acer platanoides* (Клен платановидний), *Euonymus europaeus* (Бересклет

європейський), *Ulmus glabra* (В'яз звичайний), *Carpinus betulus* (Граб звичайний), *Stellaria media* (Зірочних середній), *Impatiens parviflora* (Розрив-трава дрібноквіткова), *Lamium galeobdolon* (Зеленчук жовтий), *Ficaria verna* (Пшінка весняна), *Polygonatum multiflorum* (Купена лікарська), *Anemone nemorosa* (Анемона дібровна), *Galium aparine* (Підмаренник чіпкий), *Corydalis solida* (Ряст бульбастий). Також, у цих лісах часто зустрічаються представники фанерофітів, такі як середньо-стиглі ліси і чагарники.

Якщо взяти до уваги фауну неморальних лісів, то типовими представниками є *Turdus philomelos* (Дрізд співочий), *Luscinia luscinia* (Соловейко звичаний), *Dendrocopos major* (Дятел звичайний), *Dryocopus martiu* (Чорний дятел), *Parus caeruleus* (Синиця блакитна), *Corvus corax* (Крук), *Fringillidae coelebs* (Зяблик), *Buteo buteo* (Канюк звичайний), *Lepus europaeus* (Заєць звичайний), *Capreolus capreolus* (Сарна європейська), *Vulpes vulpes* (Лис), *Apodemus agrarius* (Житник пасистий) і *Rattus norvegicus*, рукокрилі, *Chiroptera, Vespa crabro, Vespula germanica Fabricius*, колонії *Formica rufa, Lasius niger* (мураха чорний садовий), *Culex, Chironomus, Aglais, Inachis, Gonepteryx, Musca, Satanas, Pieris, Gonepteryx rhamni, Polyommatus icarus*, роди Gerris і Gyrinu, родина *Dytiscidae*, личинки родини *Libellulidae, Trithemis kirbyi Selys, Pantala flavescens Fabricius, Enallagma cyathigerum Charpentier, Dytiscus marginalis, Lacerta agilis* (Ящірка прудка), *Natrix natrix* (Вуж звичаний), *Vipera berus* (Гадюка звичайна).

Після проведення рекультивації відновлені екосистеми широколистяних лісів можуть функціонувати набагато ширше, чим було раніше. Але найважливішою з них залишається охорона природи. Приміром, новоутворенні екосистеми можна розглядати як потенційні об'єкти для створення природних заповідників.

Проаналізувавши важливість рекультивації неморальних лісів, можна зрозуміти доцільність цього процесу. Рекультивація допомагає швидше відновитись екосистемі, тобто пришвидшити наповнення різноманіття флори і фауни чисельністю нових представників певних видів. Також важливим є збереження на території новоутворених екосистем рідкісних або малочисельних видів рослинних і тваринних угруповань. Основним завданням відновлення порушених екосистем є доведення землі до стану, коли нею зможуть користуватися за призначенням господарства, зокрема сільське та лісове, для промислового та комунального будівництва, створення тепличних господарств та за туристичним призначенням.

Список використаних джерел:

1. Хом'як І.В., Гарбар Д.А., Андрійчук Т.В., Костюк В.С., Власенко Р.П. Динаміка відновлюваної рослинності піщаних кар'єрів Житомирського Полісся Екологічні науки. 2021, № 6 (39). С 204-207.

2. Черняєва О.П., Золенко І.С., Лещенко Д.Є., Хом’як І.В., Відновлення природної рослинності на порушених екотопах – основа для тератрансформаційних моделей // Матеріали ІІ всеукраїнської науково-практичної конференції «Українське Полісся: проблеми та тренди сучасного розвитку». Ніжин: НДУ ім. Гоголя, 2022. С. 56-59.

3.Хом’як І.В. Фітоіндикаційна характеристика трансформації рослинних угруповань відновлюваної рослинності Центрального Полісся. // Екосистеми їх оптимізація та охорона. 2011. Вип. 5 (24). С. 58-65.

4. Хом’як І.В. Особливості антропогенного впливу на природну динаміку екосистем Українського Полісся. Екологічні науки. 2018. №1 (20) том 2. С. 69-73

5. Хом’як, І. В., Костюк, В. С., Гарбар, О. В., Демчук, Н. С., Андрійчук, Т. В., Власенко, Р. П., Гарбар, Д. А., Онищук, І. П., Шпаковська, Л. В., Омельчук, М. О. (2021) Особливості розміщення оселищ із різним ступенем антропогенної трансформації. Екологічні науки. 2021, (7). pp. 67-71.